

HARTOLAN KUNTA

VUODEN 2025 TALOUSARVION JA TALOUSSUUNNITELMAN 2026–2027 VALMISTELU- JA LAADINTAOHJEET

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Sen hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä taloussuunnitelman kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja taloussuunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja –suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna jaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävän ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnanhallitus vastaa kuntalain 39 § mukaan kunnan taloudenhoidosta ja valtuuston päätösten valmistelusta, minkä vuoksi sillä on päävastuu talousarvion valmistelusta. Kunnanhallitus hyväksyy talousarvion laadinta- ja suunnitteluohjeet, joiden perusteella lautakunnat laativat talousarvioehdotuksensa.

VALMISTELUN LÄHTÖKOHDAT

TULOT

Verot

Tulovero

Vuonna 2024 tuloveroprosentti on ollut 8,90 %. Esityksenä vuoden 2025 tuloveroprosentiksi talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti on 9,20 %.

Veronkorotuksella haetaan 100.000 euron veropohjan lisäystä. Yhteensä tuloverokertymän ennakoidaan vuonna 2025 olevan 4.024.000 euroa. Laskelma perustuu Kuntaliiton elokuussa 2024 julkaisemaan verokehikkoon.

Yhteisövero

Hartolan kunnan osuudeksi yhteisöveron tuotosta arvioidaan 1.204.000 euroa.

Kiinteistövero

Kiinteistöverokantoihin esitetään korotuksia talouden tasapainottamissuunnitelman mukaisesti. Kiinteistöveron korotuksilla haetaan yhteensä noin 220.000 euron veropohjan lisäystä.

Yhteensä kiinteistöveron tuotoiksi vuodelle 2025 arvioidaan 1.830.000 euroa. Laskelma perustuu Kuntaliiton elokuussa 2024 julkaisemaan verokehikkoon.

	TA 2024	TA 2025	TS 2026	TS 2027
Kunnan tulovero	3 666 000	4 024 000	4 129 000	4 196 000
Osuus yhteisöveron tuotosta	942 000	1 204 000	1 271 000	1 355 000
Kiinteistövero	1 606 000	1 830 000	1 841 000	1 841 000
YHTEENSÄ	6 214 000	7 058 000	7 241 000	7 392 000

Verotulojen ennakoarvio vuodelle 2025 on 7,058 milj. euroa sekä suunnitteluvuosille 2026 noin 7,241 milj. euroa ja 2027 noin 7,392 milj. euroa. Laskelma perustuu Kuntaliiton elokuussa 2024 julkaisemaan verokehikkoon.

Valtionosuudet

Valtionosuuksien ennakkotieto (elokuu 2024) vuodelle 2025 on noin 290.000 euroa, pitäen sisällään verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen.

Valtionosuudet koostuvat seuraavista tekijöistä:

	PÄIVITETTY TA 2024	TA 2025
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	-507 000	-146 600
Verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus	578 900	696 600
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuudet	-753 100	-753 100
Verotulomenetyksien kompensaatiot	620 100	493 600
YHTEENSÄ	-61 100	290 000

Verotulot ja valtionosuudet muodostavat yhdessä ns. kunnan verorahoituksen, jonka arvioidaan olevan vuonna 2025 yhteensä 7,348 milj. Tiedot perustuvat Valtiovarainministeriön kuntatalousohjelman painelaskelmakehikkoon sekä Kuntaliiton ennakkollisiin valtionosuuslaskelmiin.

Toimintatuotot

Ulkoisia toimintatuottoja kertyi vuonna 2023 yhteensä 1,603 milj. euroa ja talousarviossa 2024 on arvioitu kertymäksi 1,592 milj. euroa.

Toimintatuotot muodostuvat:

- maksutuotoista (muodostuu vesi-, jätevesi, jäte-, erilaisista korvauksista, puun myyntituloista ym.)
- myyntituotoista (päivähoito-, osallistumis-, ym. maksut)
- avustuksista ja tukiohjelmista (hankkeet ja työllistämistuet)
- vuokrista (asuntojen ja alueiden vuokrat)
- muut tulot

Toimintatuloja kertyy vuonna 2025 varovaisesti arvioiden runsaat 1,7 milj. euroa, johtuen vesimaksujen korotuksista, vuokrakorotuksista, ym.

TOIMINTAMENOT

Toimintamenojen (mukaan lukien henkilöstökustannukset) pitäisi asettua noin 7,9 milj. euron raamiin, jotta saavutetaan ylijäämäinen tulos.

Talousarvio vuodelle 2025 tulee laatia ylijäämäiseksi. Tämä merkitsee sitä, että hallintokuntien tulee pysyä niille asetetussa valmisteluraameissa ja lautakuntien tekemiin talousarvioesityksiin voidaan vielä lautakuntien käsittelyn jälkeen tehdä kunnanhallituksen käsittelyssä muutoksia, mikäli näyttää sille, että talousarviota ei muuten saada tasapainoon.

Hartolan kunnan väkiluku on laskenut lähes 1000 asukkaalla viimeisen 15 vuoden aikana, joka on näkynyt paikkakunnan palvelurakenteessa heikentymisenä. Väestön väheneminen johtuu sekä luonnollisesta väestön vähenemisestä että muuttoliikkeestä. Väkiluku on nyt noin 2500 asukasta. Tilastokeskuksen arvion mukaan vuonna 2030 Hartolassa ennakoitaan olevan noin 2200 asukasta. Väkiluvun vähenemisellä on paljon vaikutuksia kunnan elinkeinoihin ja talouteen tulevina vuosina.

Tästä syystä kunnan on pystyttävä vähentämään taloudellisia riskejä (kuten kiinteistöomistustaan) tytäryhtiöissä ja edelleen kehitettävä palveluorganisaatiota ja henkilöstörakennetta edessä olevaan toiminnan muutokseen nähden. Valtuuston kesäkuussa hyväksymä talouden tasapainottamissuunnitelma linjaa myös henkilöstökulujen vähentämistarpeita. Talousarviota valmistellaan näiden tavoitteiden pohjalta.

Jos henkilöstö vähenee hallitsemattomasti, on vaarana, että toiminnassa olevat riskit laukeavat ja sen seurauksena aiheutuu vahinkoa kunnalle, mikä ei ole henkilöstömitoituksen tarkoitus. Riskejä voi aiheutua työturvallisuudessa, ICT-yhteyksissä sekä muissa työtehtäviin liittyvissä huolellisuus- ja valvontavastuuissa. Tämän vuoksi henkilöstön tarve tulee arvioida kokonaisuutena ja tehtävien ajantasainen ja huolellinen hoitaminen on asetettava etusijalle suhteessa taloudellisiin tavoitteisiin.

Kunnan palveluksessa oli vuonna 2023 yhteensä 56,39 htv vakinaisessa palvelussuhteessa (58,20 vuonna 2022) ja 19,36 htv määräaikaista työntekijää (18,36 vuonna 2022).

Henkilöstörakenteen muutokset:

- sopeuttaminen tehdään ensisijaisesti henkilöstön luonnollisen vähenemän avulla (eläkkeelle siirtymisten ja työpaikan vaihdosten yhteydessä), josta tarkempi suunnitelma annetaan vuosittain talousarvion yhteydessä.
- sopeuttaminen edellyttää muutoksia tehtävänkuvissa, tehtävien yhdistämisistä ja uudelleen järjestelyjä, joissain toiminnoissa ostopalvelujen hankkimista ja toiminnan automatisointia sekä digitalisaation hyödyntämistä.
- talouden tasapainottaminen vaatii myös muita henkilöstövähennyksiä, joita tehdään yt-menettelyn kautta.

Suurena muutoksena vuodelle 2025 on TE-palveluiden järjestämisvastuun siirtäminen valtiolta kunnille 1.1.2025 lukien. Tämä kasvattaa kunnan valtionosuusrahoitusta, mutta kasvattaa toimintamenoja merkittävästi enemmän kuin mitä valtionosuuksien kasvu on. Ensimmäinen toimintavuosi antaa paremman käsityksen TE-palveluiden kokonaiskustannuksista.

Talouden tasapainottamissuunnitelma

Valtuuston kesäkuussa hyväksymä talouden tasapainottamissuunnitelma linjaa yksityiskohtaisesti toimialoittain toimenpiteitä, joilla toimintamenoja on tarkoitus kestäväällä tavalla pienentää. Nämä toimenpiteet ovat talousarvion pohjana ja niiden toimeenpano osana talousarvion valmistelua on ensiarvoisen tärkeää, jotta kunnan talous saataisiin taas kestäväälle pohjalle.

Taloudellinen tilanne

Tilinpäätös vuodelta 2023 oli noin 319.000 euroa alijäämäinen. Hartolan taseeseen kertynyt ylijäämää on 1.838.097 euroa. Tavoitteena on, että pitkällä tähtäimellä toiminta pysyy ylijäämäisenä, eikä alijäämää taseeseen pääse kertymään.

Taloussuunnitelma laaditaan tasapainoiseksi. Vuoden 2025 talousarvio laaditaan ylijäämäiseksi.

Uhat ja niihin varautuminen

Koy Vasallin taloudellinen tilanne on erittäin haastava. Kunta pyrkii vähentämään takausvastuitaan yhtiössä omistajaohjauksen kautta. Yhtiön rasitteena on merkittävä lainamäärä ja negatiivinen oma pääoma.

Kunnan ja kuntakonsernin kiinteistöomaisuus aiheuttaa kunnalle merkittävä taloudellisen riskin.

TALOUSARVIO/TALOUSSUUNNITELMAESITYS

Kunnanvaltuusto vahvistaa talousarviossa ja –suunnitelmassa sekä toiminnalliset että taloudelliset tavoitteet kunnan tehtävälueille siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Kunnanhallitus ja lautakunnat:

- asettavat palvelutoimintaa ja investointihankkeita koskevat tavoitteet
- budjetoivat menoja ja tuloja koskevat arviot tehtäville ja hankkeille
- hallitus osoittaa, miten varsinainen toiminta ja investoinnit rahoitetaan

Toimialojen talousarvioesitykset laaditaan menojen osalta valtuuston nähden sitovana toimielintasolla. Toimielin on sidottu talousarviossa hyväksytyihin toiminnallisiin ja taloudellisiin tavoitteisiin. Toiminnalliset tavoitteet esitetään selkeästi omana (3-5 kpl) kokonaisuutena. Alempitasoiset toimintaa kuvailevat selvitykset voivat olla erillisen otsikon alla.

Riskien arviointi

Lautakunnat käsittelevät talousarvion yhteydessä toimialakohtaisen riskienhallintasuunnitelman, jossa arvioidaan merkittävimmät riskit sekä kyky ehkäistä ja varautua riskeihin. Toimialat liittävät tiivistelmän riksianalyysistään talousarvion yhteyteen.

Henkilöstösuunnitelma

Lautakunnat laativat osana talousarvioon henkilöstösuunnitelman, jossa arvioidaan suunnittelukaudella 2025-2027 henkilöstön (vakit. ja määräaik.) määrä tehtävittäin, henkilöstömuutokset (eläkkeelle siirtyminen tms.) ja muutosten vaikutukset palvelutehtävien järjestämiseen. Virkojen ja työsuhteiden täyttäminen harkitaan tapauskohtaisesti erikseen ja se tapahtuu kunnanhallituksen toimesta.

Talousarviovalmistelu

Toimielimet laativat talousarvion, investointisuunnitelmat ja taloussuunnitelman syyskuun aikana ja käsittelevät talousarvion toimielimissään 31.10.2024 mennessä.

Tulot

Jokainen toimiala tarkistaa kaikki taksat ja maksut siten, että ne ovat ajan tasalla. Tulot arvioidaan todellisen arvion mukaan. Epävarmoja tuloja, myyntivoittoja ja myyntitappioita ei huomioida.

Menot

Palkat

Kunnallinen yleinen virka- ja työehtosopimus KVTES on voimassa 1.5.2022-30.4.2025. Vuoden 2025 palkankorotukset eivät ole vielä selvillä, vaan niistä sovitaan uudessa virka- ja työehtosopimuksessa, joka tulee voimaan 1.5.2025 lukien. Palkkaneuvotteluista ennakoidaan jälleen hyvin vaikeita.

Vuoden 2025 talousarvion palkkamenoihin varataan 3 %:n korotus suhteessa vuoden 2024 palkkoihin,

Henkilösivukulut (arvio, päivitetään kun saadaan ennakkotietoja):

Sotu-maksut, työttömyys-, tapaturmavakuutus- ym. sivukulut noin 5,3 %

(Sotu 1,48 %, tyött.vak 2,06 %, työkyvytt.eläk. 1,00 %, tapaturma 0,70 %, ryhmäh. 0,06 % = 5,30 %)

Palkkaperusteinen eläkemeno (KuEL) 15,50 %

VaEL-eläkemaksuprosentti/opettajat 15,94 %

Palkkaperusteinen henkilösivukulu yhteensä (Kuel) 20,80 %

Palkkaperusteinen henkilösivukulu yhteensä (Vael) 21,24 %

Vakituisen viran täyttäminen ja toistaiseksi voimassa olevaan työsuhteeseen ottaminen edellyttää kunnanhallituksen rekrytointilupapäätöstä. Määräaikaisuuksiin otetaan henkilöstöä harkiten.

Palvelujen ostot

Palveluiden ostot budjetoidaan siten, että kokonaiskustannukset eivät nousisi vuoden 2024 talousarvion tasosta. Tämä on haastavaa, sillä hinnat ovat nousseet merkittävästi. Toimielinten menoista kannustetaan hakemaan säästöjä. Uudet hankintasopimukset huomioidaan budjetoinnissa ja niihin varataan riittävät määrärahat.

Palveluiden ostoissa noudatetaan hankintalakia ja/tai pienhankintaohjetta.

Aineet, tarvikkeet ja tavarat

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot budjetoidaan siten, että kokonaiskustannukset eivät nousisi vuoden 2024 talousarvion tasosta. Tämä on haastavaa, sillä hinnat ovat nousseet merkittävästi. Toimielinten menoista kannustetaan hakemaan säästöjä.

Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankinnoissa on huomioitava hankintaohjeet, siten että kustannustasoa saadaan pysyvämmiin laskettua.

Avustukset

Kunnanhallitus sekä sivistys- ja hyvinvointilautakunta myöntävät yleis- ja muita avustuksia yhteisöille vahvistamiensa ohjeiden mukaisesti. Samoin tekninen lautakunta on myöntänyt esimerkiksi yksityistieavustuksia. Avustusmäärärahat on tarkoitus pitää entisellä tasolla.

Muut toimintakulut

Muihin toimintakuluihin pyritään varaamaan 50.000 euron määräraha.

Toimielimet laativat talousarvioehdotuksen, joka sisältää taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet. Ennen toimielimen käsittelyä kunnanjohtaja käy jokaisen vastuuhenkilön kanssa keskustelun talousarvion määrärahojen ja tuloarvioiden sisällöstä ja toiminnallisista tavoitteista.

Poistot

Suunnitelman mukaisten poistojen kokonaismäärä vuonna 2025 arvioidaan olevan noin 755.000 euroa.

Investoinnit

Investointiesitykset tehdään hankkeittain perusteluineen ja kustannusarvioineen. Investointisuunnitelma on käsiteltävä ensin teknisessä lautakunnassa talousarviokäsittelyn yhteydessä, josta sitä esitetään edelleen kunnanhallitukselle.

Investointeihin luettava pienin hankintaraja on 15.000 euroa. Tätä pienemmät hankinnat kirjataan käyttötalouden menoksi.

Investointiossa sisältää investointisuunnitelmat talousarviovuodelle ja suunnitelmavuosille. Useamman vuoden investointihanke jaetaan eri vuosille. Suunnitelma pitää sisällään myös arvioidut ulkopuoliset rahoitukset investointikohteille.

Investointiosan hankkeet selitetään ja perustellaan erikseen investointiosaan.

Talousarvio- ja taloussuunnitelmaesityksen muoto

Talousarvio laaditaan perustuen aiempaan esitystapaan ja esitetään valtuustolle. Toimielimelle esitys tehdään tulosityksikkö 1 tasolla.

Toiminnallisten tavoitteiden tulee olla selkeitä ja mitattavia. Tavoitteiden toteutumista seurataan puolivuotiskatsauksissa ja toimintakertomuksen toteumassa.

Talousarvion kokoaminen ja palauttaminen taloushallintoon

Lautakuntien lopulliset talousarvioluvut on oltava syötettynä taloushallinnon järjestelmään 31.10.2024 mennessä.

Alustava kokousaikataulu

Lautakuntien talousarvioehdotukset	31.10.2024 mennessä
Veroprosentit hallituksessa	23.9.2024
Veroprosentit valtuustossa	lokakuussa
Kunnanjohtajan talousarvioesitys hallitukselle	21.11.2024
Yhteistyötoimikunnan käsittely	viikolla 47
Kunnanhallituksen talousarvioesitys valtuustolle	25.11.2024
Kunnanvaltuuston talousarviokokous	joulukuussa

Valtuustoseminaarien ajankohdat sovitaan tarpeen mukaan erikseen.

Hartolassa 2.9.2024

Kunnanhallitus

JAKELU:

Sivistys- ja hyvinvointilautakunta, tekninen lautakunta ja ympäristölautakunta

Kunnanhallituksen alaiset tulosalueet: Katja Koskula, Johanna Huttunen, Minna Ruohoranta, Sari Laitinen

Sivistyslautakunnan alaiset tulosalueet: Tiina Kotila-Paaso, Katja Koskula, Kirta Väisänen, Katja Komonen ja Anna-Maija Muurinen, Eija Johansson

Teknisen lautakunnan alaiset tulosalueet: Janne Myntti, Ilkka Koskinen, Taina Kuivainen, Elisa Kangas-Tuhkio ja Pirjo Kemppi

Ympäristölautakunnan alaiset tulosalueet: Heinolan kaupunki (rakennusvalvonta, kaavoitus, ympäristönsuojelu)

